

26. 1. 2016

Vezměte, prosíme, na vědomí, že text článku odpovídá platné právní úpravě ke dni publikace.

Možnosti obhajoby ve využití zásady in dubio pro reo v řízení proti uprchlému

Zásada „in dubio pro reo“ je jednou ze stěžejních zásad českého, resp. evropsko-kontinentálního trestního procesu. Jejím obsahem je pravidlo, že je vždy nutno v případě pochybností o zjištěném skutkovém stavu přiklonit se ke skutkové verzi pro obviněného příznivější. Tato se uplatní pouze u otázek skutkových, u otázek právních platí, že soud zná právo.[1] Uvedená zásada je integrální součástí širšího principu presumpce nevinny jako jednoho ze základních postulátů trestního procesu zakotveného nejen v trestních předpisech v § 2 odst. 2 TrŘ, ale také v rovině ústavní v čl. 40 odst. 2 Listiny a panevropské čl. 6 odst. 2 Úmluvy.

Presumpce nevinny ve své podstatě znamená, že na obviněného je třeba vždy nahlížet jako na nevinného, dokud není jeho vina vyslovena pravomocným rozhodnutím nezávislého a nestranného soudu. Základní tezí pak je, že vina obviněného musí být naprosto nepochybně prokázána v rámci spravedlivého a zákonného trestního řízení soudem, jako jediným orgánem rozhodující o vině a trestu (čl. 40 odst. 1 Listiny).

Taková vina obviněného může být vyslovena pouze na základě správně zjištěného skutkového stavu věci, o němž nejsou důvodné pochybnosti. Skutkový stav pak zjišťují orgány činné v trestním řízení v souladu se zásadou materiální pravdy.[2] Materiální pravdou, resp. zjištěním skutkového stavu v její rovině, rozumíme snahu o pokud možno obsahově pravdivé zjištění skutkového stavu, který je orgán činný v trestním řízení schopen subjektivně zjistit.[3]

Zásada presumpce nevinny je tedy pevně spjata se zásadou materiální pravdy, kdy vzájemně napomáhají svému uplatnění. Vyjadřuje v sobě povinnost orgánů činných v trestním řízení prokázat úplně a nepochybně vinu obviněného. Ty jsou tak povinny odstranit všechny důvodné pochybnosti o vině obviněného, kdy jen tehdy pak lze vynést odsuzující rozsudek. Jinak řečeno, není-li vina obviněného plně prokázána, musí být vynesena rozsudek zprošťující. V tomto smyslu platí pravidlo, že nedokázaná vina má tentýž význam jako dokázaná nevina.[4]

Je to tedy stát, konkr. obžaloba, kdo nese důkazní břemeno při dokazování o vině obviněného. Obviněný není zásadně povinen dokazovat žádnou skutečnost, tedy ani svědčící v jeho prospěch nebo

neprospěch. Jen ze skutečnosti, že obžalovaný nějakou okolnost nepopřel, nelze dovozovat, že tato okolnost odpovídá skutečnosti. Ani z toho, že obžalovaný ke svému tvrzení nenabídl důkazy, nelze činit závěr, že tvrzení je nepravdivé a že pravdou je jeho opak. Obviněný tak zásadně není povinen dokazovat svoji nevinu.[5]

Z výše uvedeného lze uzavřít, že platí logická rovnice, že obviněnému lze dokázat vinu pouze za splnění předpokladu řádně zjištěného skutkového stavu věci v souladu se zásadou materiální pravdy, kdy tento skutkový stav je zjištěn relevantními a řádně v řízení pořízenými a provedenými důkazy. Tedy jinak řečeno, pro odsouzení je nutno procesně relevantním způsobem prokázat skutkovou verzi obžaloby, a to způsobnými důkazy.

Zároveň jsou orgány činné v trestním řízení, a zejména soud, povinny, pokud se přikloní k verzi obžaloby, řádně vysvětlit, jak se vypořádaly s argumenty obhajoby a proč neuvěřily skutkové verzi obviněného, resp. jakým způsobem tuto verzi vyvrátily (§ 125 odst. 1 TrŘ).

A zde se vracíme opět k výše zmíněné zásadě in dubio pro reo, která se uplatní za situace, kdy není důkazním řízením dosaženo praktické jistoty o existenci relevantních skutkových okolností. Pokud jsou tedy přítomny důvodné pochybnosti ve vztahu k zjišťované skutkové verzi, kdy se nelze přiklonit ke skutkové verzi obžaloby, a to ani provedením dalšího možného dokazování, je nutno rozhodnout vždy ve prospěch obviněného. Jednoduše řečeno, při stejném výsledku dokazování se nelze přiklonit k pro obviněného skutkové verzi nepříznivé.[6]

Pro obhajobu zajímavá situace může nastat v řízení vedeném v režimu uprchlého obviněného. Řízení proti uprchlému je jedním ze zvláštních způsobů řízení upravený v hlavě dvacáté TrŘ, a lze ho konat proti tomu, kdo se vyhýbá trestnímu řízení pobytem v cizině nebo tím, že se skrývá (§ 302 a násl. TrŘ). Zvláštností tohoto řízení je skutečnost, že obviněný musí v jeho rámci mít vždy obhájce a tento obhájce má stejná práva jako obviněný (§ 304 TrŘ). Díky tomu, že má obhájce stejná práva jako obviněný, se obhájci otevírá daleko více možností pro jeho postup ve prospěch obviněného. Obhájce tak mimo práv, které mu automaticky přiznává TrŘ, konkr. § 41 TrŘ, získává i práva standardně náležející pouze obviněnému (§ 33 TrŘ).

Obhájce je tak v řízení proti uprchlému oprávněn vyjadřovat se ke všem skutečnostem, které jsou obviněnému kladeny za vinu a k důkazům o nich, může uvádět okolnosti a důkazy sloužící obhajobě, činit návrhy, podávat žádosti a opravné prostředky. Kromě jiného je pak také oprávněn uvádět skutečnosti ohledně skutkového stavu věci, uvádět okolnosti, které obvinění zeslabují nebo vyvracejí, a nabídnout o nich důkazy (srov. § 92 odst. 2 TrŘ).

A právě díky těmto oprávněním se obhajobě otevírají další možnosti k uplatnění zásady in dubio pro reo v trestním řízení. Obhajoba je oprávněna tvrdit skutečnosti ohledně skutkového stavu, které vinu obviněného vyvrací nebo zmírňují, a obžaloba je pak povinna se s těmito skutečnostmi vypořádat a dokázat jejich případnou neexistenci, resp. dokázat skutkovou verzi svědčící o vině obviněného.

Pro ilustraci lze uvést konkrétní případ: Obviněný stíhaný jako uprchlý je obviněn z trestného činu zanedbání povinné výživy dle § 196 odst. 1 TrZ, kterého se měl dopustit svým jednáním spočívajícím v neplnění zákonné vyživovací povinnosti, jejíž výše a způsob mu byl stanoven soudem. Na první pohled banální případ, přesto se obhájci otevírají daleké možnosti způsobu obhajoby.

Obecně je pro trestnost určitého skutku třeba, aby takový skutek, tedy jednání určité osoby, naplnil všechny zákonné znaky skutkové podstaty toho kterého trestného činu včetně protiprávnosti a zavinění. U trestného činu zanedbání povinné výživy je třeba k naplnění jeho trestnosti i kladné zjištění, že povinnému k jeho úhradě nebránila v jeho platbě překážka objektivní povahy. Takovou

překážkou může být např. hospitalizace v nemocničním zařízení, vis maior, válečný konflikt apod.

Pokud tedy taková překážka objektivní povahy znemožňující řádné hrazení výživného na straně povinného existuje, nelze hovořit o spáchání trestného činu zanedbání povinné výživy, neboť absentuje subjektivní stránka v podobě zavinění, protože povinný (obviněný) hradit dané výživné objektivně nemůže.[7]

Obhajoba v rámci daného řízení proti takovému obviněnému může tvrdit, že na straně obviněného mohou existovat takové překážky objektivní povahy, které mu řádné hrazení výživného znemožňovaly.

Jedná se pak o tvrzení ohledně skutkového stavu věci (existence překážek), se kterými jsou orgány činné v trestním řízení povinny se vypořádat. Pro pozitivní vyslovení viny je pak dle názoru autora s ohledem na výklad zásad uvedený výše nutné, aby bylo zjištěno, že takové objektivní překážky neexistují. To je zvláště obtížné za situace, kdy je obviněný stíhán jako uprchlý a o jeho pobytu a poměrech není ničeho známo. Nicméně orgány činné v trestním řízení jsou i přesto povinny dokázat vinu obviněného a prokázat naplnění všech zákonných znaků skutkové podstaty trestného činu obviněným, neboť obviněný není povinen dokazovat svoji nevinu, ani není povinen nabízet důkazy svědčící pro jeho skutkovou verzi (jak bylo uvedeno výše).

Pokud tedy orgány činné v trestním řízení nejsou schopny prokázat neexistenci překážek objektivní povahy, je nutno rozhodnout v duchu výše uvedené zásady in dubio pro reo ve prospěch obviněného a předpokládat jejich existenci. V takovém případě pak nelze bez dalšího uznat takového obviněného vinným daným trestným činem.

Jako určité řešení dané situace se autorovi jeví přerušování trestního řízení, neboť pro nepřítomnost obviněného nelze danou věc náležitě objasnit. Konkr. tedy objasnit skutečnost, zdali existují na straně obviněného překážky objektivní povahy či nikoliv. Až poté, co bude uprchlý obviněný nalezen, lze tuto skutkovou otázku náležitě objasnit.

Nutno zdůraznit, že předestřený názor i dané řešení jsou pouze názorem autora, který je jako praktikující advokát a obhájce použil v rámci obhajoby v trestním řízení. Nicméně daná problematika by si jistě zasloužila širší diskuzi a případná reakce z řad odborné veřejnosti by byla jistě vítaná.

Mgr. Adam Kopecký, LL.M.,
advokát

[Mgr. Adam Kopecký, LL.M., advokát](#)

Palác Chicago
Národní 58/32
110 00 Praha 1 - Nové Město

Tel.: +420 736 65 65 00
e-mail: kopecky@ak-kopecky.cz

-----
[1] Dle zásady iura novit curia, tedy že soud zná právo. Ví, kterými pravidly se má při svém rozhodování řídit.

- [2] Ke způsobu zjišťování skutkového stavu s ohledem na zásadu materiální pravdy např. Pipek, J.: Nad paragrafem 2 odstavec 5, věta první, trestního řádu, Právní rozhledy 8/1999, Praha, 1999, s. 41
- [3] Zatímco formální pravdou se rozumí pravda, která je za pravdu prohlášena podle příslušných procesních předpisů, tedy to, co je formálně za pravdu uznáno. Zásada formální pravdy se typicky uplatňuje v rámci civilního sporného řízení.
- [4] srov. Fenyk, J., Císařová, D., Gřivna, T. a kol. Trestní právo procesní. 6. vydání. Praha: Wolters Kluwer, a.s., 2015, s. 107
- [5] Šámal, P. a kol.: Trestní řád. Komentář. 7. vydání. Praha: C. H. Beck, 2013, s. 25
- [6] Srov. bohatou konstantní judikaturu vysokých soudů ČR, např. rozhodnutí Ústavního soudu vydaná v řízeních pod sp. zn. II. US 1975/08, II.ÚS 658/14, IV.ÚS 787/13, IV. ÚS 36/98, nebo rozhodnutí Nejvyššího soudu v řízení vedeném pod sp. zn. 11 To 27/90
- [7] I u nejnižšího stupně zavinění v podobě nevědomé nedbalosti je vyžadováno, aby pachatel měl a mohl vědět, že svým jednáním může způsobit ohrožení nebo porušení trestním zákonem chráněných zájmů. V případě, že jedna z daných složek absentuje (měl nebo mohl), nelze hovořit ani o nedbalostním zavinění.

© EPRAVO.CZ - Sběrka zákonů, judikatura, právo | www.epravo.cz

Další články:

- [Podmíněné upuštění od trestního stíhání: racionální odklon u právnických osob](#)
- [Zkreslené vzpomínky v trestním řízení vedeném pro pohlavní zneužívání](#)
- [Přenositelnost důkazů z daňového do trestního řízení](#)
- [Praktický návod na úspěch žádosti o podmíněné propuštění od roku 2026](#)
- [Přijetí prohlášení viny a povinnost soudu vypořádat námitky poškozeného](#)
- [Podmínky pro uložení trestu vyhoštění cizince](#)
- [Zamyšlení nad systémem alternativních trestů: poznámky na pozadí mezinárodní vědecké konference „Rethinking Sentencing: Are We Getting Justice Right?“](#)
- [Správné určení počátku běhu lhůty pro podání stížnosti proti usnesení soudu, kterým se nařizuje výkon trestu odnětí svobody](#)
- [Rozšiřování státní moci při implementaci acquis EU: český fenomén gold-platingu na příkladu konfiskační směrnice](#)
- [Změna způsobu určování výše peněžité pomoci obětem: Řešení všech dosavadních problémů?](#)
- [Uplatnění adhezního nároku v trestním řízení a správním řízení](#)